

Türkiye’de Milli Gelir Revizyonunun Sonuçları ve İnşaat Sektörü: OECD ve AB ile Bir Karşılaştırma*

Osman Aydoğuş**

Özet

TÜİK’in 2016 milli gelir revizyonu, milli gelir serilerinde daha önce hiçbir dönemde ve hiçbir ülkede görülmemiş boyutlarda olağanüstü değişiklikler getirdi. OECD ve AB ülkeleri ile yapılan karşılaştırmalar, Türkiye’nin diğer ülkelerden büyük bir ayrışma içinde olduğunu gösteriyor. Eski milli gelir serileri ile istihdam, ithalat, enerji tüketimi, sanayi üretim endeksi, vb. pek çok gösterge arasında mevcut olan sıkı korelasyon, revizyon sonrasında büyük ölçüde ortadan kalkmıştır. Revizyon sonrasında Türkiye’de GSYH düzeyi, büyüme hızı ve yatırım oranında kaydedilen artışlar diğer ülkelerdeki artışlarla karşılaştırılamayacak ölçüde büyüktür. Bu artışlarda, istatistiksel iyileştirmelerin katkısı Türkiye’de % 91, AB-28’de % 38 ve OECD ülkelerinde % 18’dir. Diğer ülkelerden farklı olarak, Türkiye’de milli gelir düzeyinde, büyüme hızında ve yatırım oranında revizyon sonrasında ortaya çıkan büyük artışların yarından fazlası inşaat sektöründen kaynaklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Milli Gelir Revizyonu, Türkiye, AB, OECD, İnşaat Sektörü, Girdi-Çıktı Tablosu

JEL Sınıflandırması: E01

Results of Revision of the National Income in Turkey and Construction Sector: A Comparison with OECD and EU

Abstract

TURKSTAT’s (Turkish Statistical Institute) 2016 national income revision has brought extraordinary changes that have never seen before in national income series. Comparisons with OECD and the UN countries show that Turkey is in a great divergence from other countries. Strict correlation existing between so many indicators as employment with the series of old national income, importation, consumption of energy, industrial production index etc. has been disappeared largely after the revision. After the revision, the increases in GDP level, growth rate and investment rate in Turkey are incomparably greater than the increases in the other countries. Contribution of the statistical improvements in this increase is 91% in Turkey, 38% in EU-28 and 18% in the countries of OECD. Unlike other countries, more than half of the great increases at the national income levels, growth rates and investments rates in Turkey, emerging after the revision is based on the construction sector.

Keywords: National Income Revision, Turkey, EU, OECD, Construction Sector, Input-Output Table

JEL Classification: E01

* Bu makalenin ilk şekli, Türk Sosyal Bilimler Derneği tarafından 29 Kasım-1 Aralık 2017 tarihinde ODTÜ Ankara’da düzenlenen 15. Ulusal Sosyal Bilimler Kongresi’nde sunulmuştur.

** Prof. Dr., İktisat Bölümü, Ege Üniversitesi, e-posta: osman.aydogus@ege.edu.tr.

1. Giriş

Birleşmiş Milletler tarafından II. Dünya Savaşı’ndan sonra bir Milli Hesaplar Sistemi (SNA) geliştirmiştir. Bu çok kapsamlı hesaplar sisteminde düzenli olmayan aralıklarla iyileştirmeler yapılmaktadır. BM bu çerçevede son olarak SNA-1993 sisteminde değişiklikler yaparak SNA-2008 sistemini oluşturdu. Ülkeler kendi takvimlerine göre revizyonlar yaparak yeni SNA’ya geçtiler. Avrupa Birliği de, SNA-2008’i esas alan ESA-2010’i (Avrupa Hesaplar Sistemi) oluşturdu. 2010’ların ortasına gelindiğinde hem dünyanın hem de AB’nin belli başlı ekonomileri yeni milli hesaplar sistemine geçmişlerdi. Japonya ile birlikte yeni sisteme en son geçen ülkeler arasında yer alan Türkiye ise ESA-1995’ten ESA-2010 sistemine 2016 yılının Aralık ayında açıklanan revizyon ile geçti.

TÜİK’in ESA-2010 çerçevesinde hazırladığı milli gelir serileri açıklandığında, revizyonun hem kaynakları hem de sonuçları açısından, milli gelir serilerinde düzey, oran ve büyüme hızları açısından

daha önce hiçbir dönemde ve hiçbir ülkede görülmemiş boyutlarda olağanüstü değişiklikler getirdiği görüldü. Sorunlu, arızalı, kabul edilemez, vb. niteliklemlerle adlandırılan bu revizyon iktisatçılar arasında geniş tartışma, eleştiri ve karşı çıkışlara yol açtı.¹ Özellikle 2009 sonrasındaki revizyonun ardından GSYH düzeyi, büyüme hızı, yatırım ve tasarruf oranları ve verimlilikte kaydedilen çok büyük artışlar nedeniyle Türkiye ekonomisi için yapılan her türlü irdeleme, değerlendirme ve analizler ile program, bütçe ve planlar geçersiz hale geldi.

Bu çalışmada TÜİK’in 2016 GSYH revizyonunu, kaynakları ve sonuçları açısından OECD ve AB ekonomileriyle karşılaştırmalı olarak irdelemeye çalışacağız. 2016 revizyonu sonrasında, yeni ve eski milli gelir serileri arasındaki olağanüstü ve kabul edilemez farklar çok büyük ölçüde inşaat sektöründen kaynaklandığı için inşaat sektörü, karşılaştırmamızın odağında yer alacak.

1 Milli gelir revizyonunu ele alan çalışmalar için bakınız Boratav vd. (2017); Aydoğuş (2017b).

2. Türkiye, OECD ve AB Ülkelerinde Millî Revizyonun Sonuçları

TÜİK'in ESA-1995 sisteminden ESA-2010 sistemine geçmesi sonucunda millî gelir serilerinde bir dizi değişiklik ortaya çıktı. Bunların başlıcalarını OECD ve AB-28 ülkeleri ile karşılaştırmalı olarak ele alalım.

Her şeyden önce, OECD ve AB ülkelerindekinin aksine, Türkiye'nin yeni GSYH serilerinde 2009 öncesi ile sonrası arasında tam bir *kopukluk* ortaya çıkmıştır. Diğer ülkeler gibi, TÜİK de *yöntemsel değişikliklerin* yanı sıra çok önemli bazı *istatistiksel iyileştirmeler* de gerçekleştirmiştir. Yöntemsel değişiklikler, ESA-1995'ten ESA-2010'a geçişte öngörülen sınıflama, tanımlama vb. değişikliklerinden oluşmaktadır. ESA-2010'da getirilen en önemli iki yöntemsel değişiklik, ESA-1995'te cari tüketim harcaması olarak sınıflanan Ar-Ge harcamaları ile silah sistemi alımlarının sabit sermaye yatırımı olarak sınıflanmasıdır. Buna karşılık, istatistiksel iyileştirmeler her ülkenin kendi ihtiyarında olup daha iyi ölçüm tekniklerinin kullanılması, yeni veri kaynaklarının sisteme entegre edilmesi vb. hususları kapsamaktadır.

TÜİK'in revizyonunda ESA-2010'da öngörülen yöntemsel değişikliklerin yanı sıra istatistiki iyileştirmeler de yapılmıştır. İstatistiki iyileştirmeler esas itibarıyla yeni veri kaynaklarının sisteme entegre edilmesine dayanmaktadır. TÜİK daha önce millî gelir serilerinin tahmininde kısa dönemli iş istatistiklerini (sanayi ve inşaat sektörleri için üretim, ciro, işgücü girdi endeksleri ticaret ve hizmet endeksleri; perakende

satış endeksleri ve işgücü maliyet endeksi) kullanırken, yeni serilerin tahmininde idari kayıtlardan (Gelir İdaresi Başkanlığı, SGK, vb.) derlenen verileri kullanmaya başlamıştır. Yeni ve eski millî gelir serileri arasındaki farkların çok büyük bir bölümü (örneğin, 2012 eşleştirme yılında GSYH'de kaydedilen artışın % 91'i) istatistiksel iyileştirmelerden, geriye kalanı ise yöntemsel değişikliklerden kaynaklanmıştır. SNA-2008'e (ESA-2010) geçerken tüm ülkeler hem *yöntemsel değişiklikleri* hayata geçirmişler, hem de *istatistiksel iyileştirmeler* yapmışlardır. Yeni sisteme geçişin GSYH'de yol açtığı artışın istatistiksel iyileştirmelerden kaynaklanan kısmı Türkiye'de % 91 iken, AB-28'de ortalama % 38, OECD ülkelerinde ise ortalama % 18 olarak gerçekleşmiştir. Bu, Türkiye'nin revizyonunu diğer ülkelerden ayırtıran çok önemli bir farktır.

Bir diğer önemli husus, Türkiye'de revizyon sonrasında millî gelir zaman serilerinde tam bir *kopukluk* ortaya çıkmış olmasıdır. Yöntemsel değişiklikleri 1998 yılına kadar geriye götüren TÜİK, istatistiksel iyileştirmeleri ancak 2009 yılına kadar geriye götürmekle yetinmiştir. Bu nedenle, OECD ve AB ülkelerindekinin aksine, Türkiye'nin yeni serilerinde 2009 yılında tam bir kopma ortaya çıkmıştır. Bu nedenle, Türkiye'nin yeni millî gelir serilerinde 2009 öncesi ile sonrası karşılaştırılabilir değildir. Bunun son derece vahim ve kabul edilemez bir uygulama olduğu açıktır. TÜİK 2008 yılında ESA-1995'e geçerken de benzer bir vahim uygulamayla millî gelir serilerinde 1998 öncesi ve sonrası arasında kopukluk yaratmıştı. Son revizyon sonrasında, iktisatçıların ve politika belirleyicilerin

Türkiye ekonomisinin uzun dönemli gelişme eğilimlerini analiz etmesine olanak verecek kesintisiz milli gelir serilerinden tam anlamıyla yoksun kaldığını ileri sürmek hiç de abartılı olmayacaktır.

Yeni GSYH düzeyi ile eskisi arasında özellikle 2009 sonrasında çok büyük bir fark oluşmuştur. 1998-2008 döneminde revizyon nedeniyle GSYH düzeyinde kaydedilen artışlar yalnızca yöntemsel değişikliklerin etkisini içerdiğinden makul oranlarda kalırken (örneğin, 1998 yılında % 2,4; 2009’da % 4,9), 2010 sonrasında hızla artarak 2015 yılında % 20’ye ulaşmıştır.

Türkiye’de revizyona bağlı olarak milli gelir düzeyinde ortaya çıkan artışların büyüklüğü, diğer ülkelerle karşılaştırıldığında daha açık olarak görülmektedir (Tablo 1). Türkiye’de GSYH artış oranı 2015 yılında ise % 20’nin biraz altındadır; buna karşılık, GSYH’de kaydedilen artış 2010 yılında OECD ülkelerinde ortalama % 3,8, AB-28’de ise ortalama % 3,7 olarak hesaplanmıştır. En yüksek etkinin ortaya çıktığı Güney Kıbrıs (% 9,5), G. Kore (% 7,8) ve Hollanda’da (% 7,6) bile milli gelirdeki artış oranları Türkiye’deki artışın yarısından azdır. Bu açıdan da Türkiye diğer ülkelerden ayrılmaktadır.

Tablo 1: Türkiye, OECD, AB ve Seçilmiş Ülkelerde GSYH’de Artış ve Kaynakları: 2010

Ülkeler	Toplam Etki	Yöntemsel Değişikliklerin Etkisi		İstatistiksel İyileştirmelerin Etkisi	
		Puan	Yüzde Katkı	Puan	Yüzde Katkı
OECD ortalama	3,8	3,1	82	0,7	18
<i>ABD</i>	3,7	4,0	108	-0,3	-8
<i>Meksika</i>	0,9	1,5	167	-0,6	-67
<i>G. Kore</i>	7,8	5,1	65	2,7	35
AB-28	3,7	2,3	62	1,4	38
<i>Almanya</i>	3,3	2,7	82	0,6	18
<i>Hollanda</i>	7,6	1,7	22	5,9	78
<i>Güney Kıbrıs</i>	9,5	1,0	11	8,4	88
Türkiye (*)	10,8	1,02	9	9,8	91

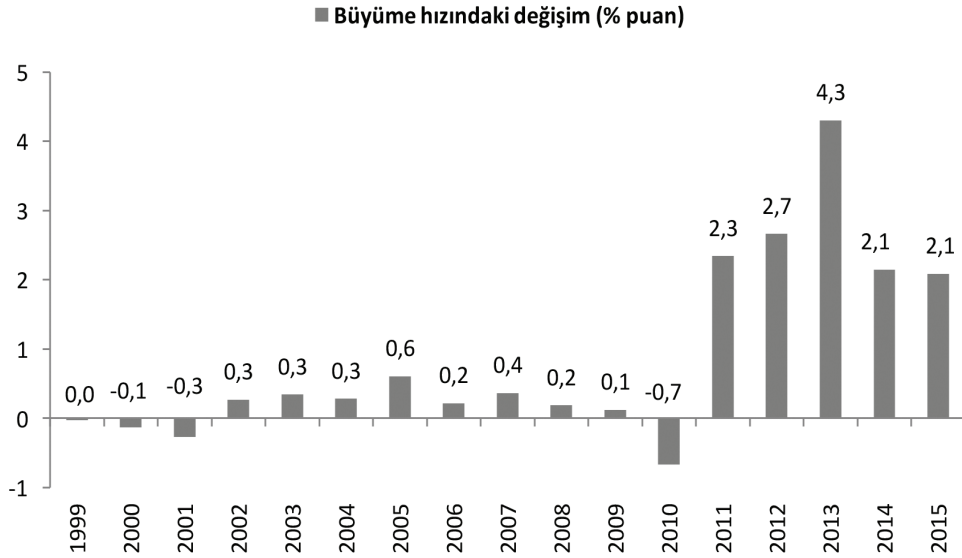
(*) Türkiye verileri 2012 yılına aittir.

Kaynak: Aydoğuş (2017a)’tan yeniden düzenlenmiştir.

Türkiye’de revizyon sonrasında en ciddi ve kabul edilemez boyuttaki artışlar GSYH büyüme hızında kaydedilmiştir. 2009 öncesi için ihmal edilebilecek oranlarda olan büyüme hızı artışı, 2010 sonrasında büyük bir sıçrama yapmış ve 2011-2015 döneminde ortalama % 2,7 puan olarak gerçekleşmiştir (Grafik 1). Başka bir ifadeyle, revizyon sonrasında, 2011-2015 döneminde büyüme hızındaki artış oranı eski büyüme hızının % 60’ından fazladır. 2012 ve 2013 yıllarındaki oransal artışlar ise

% 100’ün üzerindedir. Buna karşılık, OECD ve AB-28’de büyüme hızları neredeyse hiç değişmemiştir. OECD’nin hesaplamalarına göre, yeni ve eski büyüme hızları arasındaki farkların OECD ortalaması 1992-2012 yılları arasında +/- 0,1 sınırları arasında seyretmiştir. Tek istisna 2009 kriz yılındaki -0,3 puanlık farktır. Açıkta ki, 2011 yılı sonrasında Türkiye ekonomisi yeni büyüme rakamlarına göre dünyanın Çin’den sonra en hızlı büyüyen ekonomisi olmuş ve yeni bir Asya kaplamı doğmuştur.

Grafik 1: Revizyonun GSYH Büyüme Hızı Üzerindeki Etkisi: 1999-2015 (% puan)

Kaynak: TÜİK verilerinden kendi hesaplamalarımız ve çizimimiz.

Revizyona bağlı olarak gayri safi sabit sermaye yatırımlarında (GSSY) ve gayri safi yatırım oranında olağanüstü artışlar kaydedilmiştir. Yeni ve eski GSSY serileri

arasında 1998 yılında % 5 düzeyinde olan fark, izleyen dönemde düzenli olarak artarak 2008 yılında % 40’ın üzerine çıkmıştır. Bununla birlikte, GSSY’deki

asil artış 2011 sonrasında kaydedilmiştir. 2015 yılında yeni yatırım serisi ile eski yatırım serisi arasındaki fark eskisinin dörtte üçüne eşittir. Kabul edilmelidir ki, böylesine büyük bir farkın yalnızca veri kaynaklarındaki iyileştirme ile açıklanması olanaklı değildir. Öte yandan, yatırım harcamalarındaki büyük artışa paralel olarak *yatırım oranında* da çok büyük artışlar kaydedilmiştir. Revizyona bağlı olarak yatırım oranında 1998 yılında sadece % 0,6 puanlık bir artış kaydedilmişken, izleyen yıllarda fark hızla yükselerek 2015 yılında % 9 puana kadar çıkmıştır. 2009-2015 döneminin ortalama yatırım oranı ise % 40 oranında artarak % 20,6’dan % 28,5’e yükselmiştir. Türkiye’de revizyon sonrasında gayri safi sabit sermaye yatırımlarında ve yatırım oranında bu müthiş artışlar kaydedilirken, OECD ve AB ülkelerinde son derece sınırlı değişiklikler meydana gelmiştir. Örneğin; yatırım oranında meydana gelen artış AB-28’de ortalama % 1,7 puan ve en yüksek artışın olduğu İsveç’te ise sadece % 4,2 puandır.

3. Milli Gelir Revizyonu ve İnşaat Sektörünün Belirleyici Rolü

Revizyonun yol açtığı bu olağanüstü ve benzersiz değişikliklerde inşaat sektörünün belirleyici rolü bir başka önemli ayrışma noktasıdır. Revizyona bağlı olarak toplam gayri safi katma değerde (GSKD) ve gayri safi sabit sermaye yatırımlarında (GSSY) kaydedilen artışlarda en büyük paya sahip olan sektör, açık ara inşaat

sektörüdür. 2010-2015 döneminde toplam GSKD’de ortaya çıkan artışın yarıya yakını, ekonomideki görece payı % 5’in altında olan inşaat sektöründeki katma değer artışından kaynaklanmıştır. Bu dönemde, ortalama olarak, eski seride GSYH % 5,2, inşaat sektörü ise % 7 hızıyla büyürken, yeni seride GSYH % 7,4 ve inşaat sektörü de % 12,3 hızıyla büyümüştür. Bu nedendir ki, inşaat sektörünün görece payı eski seride % 4,4 ile sabit kalırken, yeni seride % 5,6’dan % 8,2’ye yükselmiştir. Bu, hiç kuşkusuz, olağanüstü büyük bir artıştır. Buna karşılık, revizyon sonrasında inşaat sektörünün katma değeri AB-28’de ortalama % 1,1, EA-18’de (Avro Bölgesi) ise % 2,3 oranında azalmıştır. AB ülkeleri içinde inşaat katma değeri en fazla artan ülkeler sırasıyla Yunanistan (% 28,5), İsveç (% 19,9) ve Hollanda’dır (% 9). Letonya ve İspanya’da ise inşaat sektörünün katma değerinde % 14’ün üzerinde gerilemeler kaydedilmiştir.

Öte yandan, Türkiye’de toplam gayri safi sabit sermaye yatırımlarında ortaya çıkan çok büyük artışın kaynağı da ezici bir biçimde *inşaat yatırımlarındaki* olağanüstü artıştır. İnşaat sektörünün çıktısı büyük ölçüde yatırım amaçlı kullanıldığından, inşaat üretimindeki büyük üretim artışı kuşkusuz, yatırımda da büyük artış anlamına gelmektedir. 2009-2015 döneminde, yeni ve eski sabit sermaye yatırımları serileri arasında ortaya çıkan büyük farkın ortalama % 71’i inşaat yatırımlarından kaynaklanmıştır. Türkiye’de revizyona bağlı olarak inşaat yatırımlarında ve yatırım oranında olağanüstü artışlar

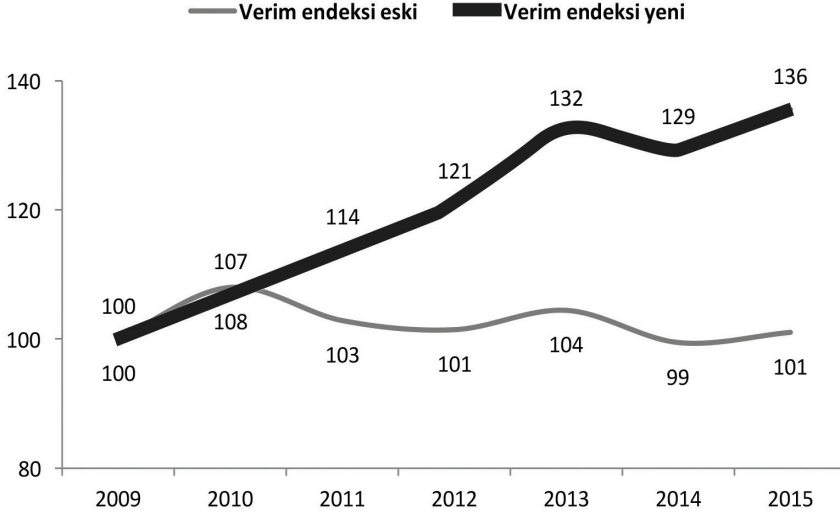
kaydedilirken, gayri safi yatırım oranında AB-28'de sadece % 1,7 puanlık bir artış kaydedilmiştir. Yatırım oranında en büyük artış % 4,2 puanla İsveç'te ortaya çıkmıştır; onu % 3 ile Finlandiya takip etmektedir.

Yukarıdaki değerlendirmeler açıkça göstermektedir: Türkiye'de yapılan ESA-2010 revizyonu, yarattığı etkiler ve kaynakları bakımından OECD ve AB ülkeleri ile tam bir ayrışma içindedir ve bunda yeni milli gelir serilerinde özellikle 2009 sonrasında inşaat sektöründe kaydedilen olağanüstü büyümenin çok büyük rolü vardır. AKP iktidarı döneminde inşaat sektörüne akıtılan kaynakların hem mutlak hem de göreceli olarak arttığı, bilinen bir olgudur. Bununla birlikte, son revizyonla inşaat sektörünün katma değerinde ve inşaat yatırımlarında kaydedilen olağanüstü yüksek artışların sadece bu olguyla açıklanması olanaklı değildir. Türkiye'de ESA-1995 sisteminde milli gelir tahminlerinde kısa dönemli iş istatistikleri kullanılırken, ESA-2010 sisteminde 2009 sonrasında idari kayıtların kullanılmaya başlamış olması, öyle görünüyor ki, inşaat sektöründe kaydedilen olağanüstü büyümenin asıl nedenidir. Yeni sabit sermaye yatırımı serilerinde kamu-özel ayırımının kaldırılmış olması ve inşaat yatırımlarında konut-konut dışı ayırımına yer verilmemiş olması da inşaattaki olağanüstü gelişmenin irdelenmesini güçleştirmektedir.

Eski milli gelir serileri ile sanayi, inşaat üretim ve ciro endeksleri başta olmak üzere kısa dönemli iş istatistikleri arasında genelde var olan uyum (korelasyon), yeni

serilerde yerini uyumsuzluğa bırakmıştır. Tahminlerde kısa dönemli iş istatistiklerinin artık kullanılmadığı dikkate alınırca, bu çok da şaşırtıcı değildir. Buna karşılık, yeni milli gelir serileri ile -milli hesaplar sisteminin dışında kaldıklarından- revizyondan etkilenmeyen çok önemli bazı istatistiksel seriler arasındaki uyum da çok büyük ölçüde ortadan kalkmıştır. Enerji tüketimi, elektrik tüketimi, toplam ithalat, ara mal ithalatı, çimento tüketimi, istihdam, vb. bunlardan bazılarıdır. Burada yalnızca inşaat sektöründeki eski ve yeni katma değer serileri ile istihdam arasındaki ilişkiyi ele almakla yetineceğiz. Bu amaçla, eski ve yeni inşaat katma değer serilerini TÜİK'in inşaat sektörü istihdam serisine bölerek işgücü verimliliği serilerini elde ettik. Bu iki seriyi endekse dönüştürdük (2009=100) ve grafiğe döktük (Grafik 2). Hemen görülebileceği gibi, eski serinin verim endeksi 2009 sonrasında yatay seyrederken, yeni verim endeksi çok belirgin, sürekli ve şiddetli bir artışla 136'ya çıkmaktadır. İki serindeki ayrışmanın nedeni, bu dönemde inşaat sektöründe istihdam bir buçuk katına çıkarırken, katma değer eski seride bir buçuk katına, ama yeni seride iki katına çıkmış olmasıdır. Yeni seride işgücü verimliliğinin 6 yılda % 36 oranında bir artış meydana gelmiş olması hiç akla uygun değildir. Öte yandan, üretim artarken verimliliğin azalması da (eski seri) pek makul görünmüyor. Gerçek, bu iki serinin arasında ve olasılıkla eski seriye daha yakın bir yerlerde olsa gerektir.

Grafik 2: ESA-1995 ve ESA-2010’da İnşaat Sektöründe İşgücü Verim Endekslerinin Gelişimi: 2005-2015 (2009=100)

Kaynak: TÜİK verilerinden kendi hesaplamalarımız ve çizimimiz.

Son olarak inşaat sektöründe revizyon sonrasında ortaya çıkan bir başka önemli gelişmeye bakalım. TÜİK, ESA-2010 sistemine geçişte Türkiye’nin Arz, Kullanım ve Girdi-Çıktı Tablolarını da yeniden oluşturdu. 2002 girdi-çıktı tablosu ile karşılaştırıldığında, 2012 yılı için hazırlanan yeni girdi-çıktı tablosunda inşaat sektörünün ara girdi kullanımında çok önemli değişiklikler ortaya çıktığı görülüyor. Buna göre, 2012 yılında inşaat sektörünün çıktısı içinde ara girdilerin payı (ürün üzerindeki vergiler hariç) % 54’ten % 61’e yükselirken, gayri safi katma değer payı % 47’den % 37’ye gerilemiştir. Girdi-çıktı terminolojisiyle, inşaat sektöründe ciddi bir teknolojik

gerileme yaşanmıştır. Bir başka önemli değişiklik ise inşaat sektörünün kendisinden kullandığı ara girdi oranındaki çarpıcı artıştır. Buna göre, inşaat sektörünün kendinden kullandığı ara girdinin toplam çıktı içindeki payı sadece % 1,7 iken, bu oran 2012’de büyük bir sıçrama ile % 16’ya yükselmiştir. İnşaat sektörünün kapsamının değişmiş olması, daha önce başka sektörden temin edilen (hazır beton gibi) bazı girdilerin inşaat sektörü içinde üretilmeye başlanmış olması, verileri idari kayıtlardan derlenmesi gibi gelişmeler önemli birer açıklayıcı olarak düşünülebilir. Bütün bunların ötesinde, söz konusu katsayının yükselmesi inşaat sektöründeki bir şişmenin

habercisi de olabilir. Tablo 1'de seçilmiş bazı ülkelerde inşaat sektörünün kendisinden kullandığı ara girdilerin inşaat sektörü çıktısına oranı ve inşaat sektörünün toplam katma değer içindeki göreceli payının gelişimi 2000, 2007 ve 2011 yılları itibarıyla verilmiştir. Tablodaki oranları, OECD'nin ülke girdi-çıkıtı tablolarından hareketle oluşturduğu ve her yıl güncellediği harmonize girdi-çıkıtı

tablolarından hesapladık. Tabloda İrlanda, İspanya ve Polonya inşaat sektörünün kendisinden kullandığı girdi oranının yüksekliği ile diğer ülkelerden hemen ayrılmaktadır. Bunun da ötesinde inşaat girdisi oranının İrlanda ve İspanya'da 2008 krizi öncesinde büyük bir hızla yükseldiği, kriz sonrasında ise şiddetle gerilediği görülmektedir. Bu iki ülkede, inşaatın ekonomideki göreceli payı da benzer şekilde dalgalanmaktadır (Grafik 3).

Tablo 2: Seçilmiş OECD Ülkelerinde İnşaat Sektöründe Gelişmeler: 2000, 2007 ve 2011

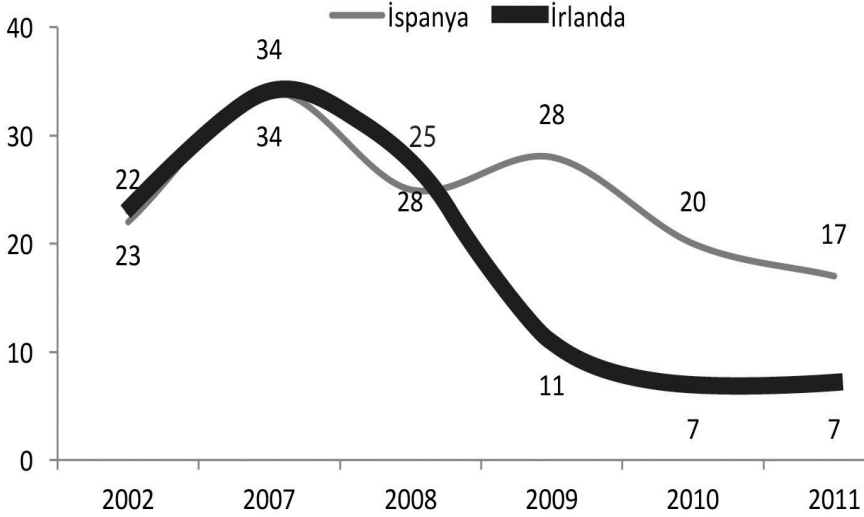
	İnşaat sektörünün kendisinden kullandığı ara girdi oranı (% , çıktı)			İnşaat sektörünün toplam GSKD içindeki göreceli payı (%)		
	2000	2007	2011	2000	2007	2011
İspanya	21,9	33,5	17,3	8,3	11,8	8,0
İrlanda	23,0	33,5	7,2	7,5	9,6	1,7
Polonya	13,3	18,1	20,1	7,7	7,1	8,2
Meksika	4,8	5,5	7,1	6,4	7,0	6,6
ABD	0,1	0,0	0,0	4,8	4,7	3,5
Almanya	4,4	4,3	6,2	5,2	4,0	4,6
Türkiye	1,6	1,7	16,0 (*)	5,4	5,4	8,3 (**)

(*) 2012 Türkiye Girdi-Çıkıtı Tablosu'ndan hesaplanmıştır.

(**) 2015 yılı yeni GSYH serisinden hesaplanmıştır.

Kaynak: OECD girdi-çıkıtı tablolarından kendi derleme ve hesaplamalarımız.

Grafik 3: İspanya ve İrlanda’da İnşaat Girdi Oranındaki Dalgalanma: 2002-2011 (%)

Kaynak: OECD girdi-çıkıtı tablolarından kendi derleme ve hesaplamalarımız.

Polonya'dan farklı olarak, hem İrlanda hem de İspanya 2008 krizinden en çok etkilenen, deyim yerindeyse, çöken ekonomilerdir. Bu ülkelerde inşaat girdi oranındaki dalgalanmanın makul bir açıklaması şöyle yapılabilir. İnşaat yatırımları ve üretimi hızla artarken, bir yerden sonra satılamayan ve/veya bitirilemeyen konut stokları da artmakta ve bunlar inşaat sektörünün kendinden kullandığı ara girdi olarak hesaplara yansımakta ve böylece oran yükselmektedir. Krizin patlak vermesinden sonra ise, inşaat yatırımları ve konut üretimi çöktüğü için stokların tedricen tasfiye edilmesine paralel olarak hem inşaat girdi oranı

hem de inşaatın ekonomideki görelî payı gerilemektedir (Şekil 3). Polonya ise İspanya ve İrlanda'dan hem inşaat girdi katsayısının hem de ekonomideki payının artmaya devam etmesiyle ayrılmaktadır.

İnşaatla büyüyen Türkiye'de yeni GSYH serileri ve 2012 Girdi-Çıkıtı Tablosu hem inşaatın görelî payının, hem de inşaatın kendinden kullandığı ara girdi oranının olağanüstü bir hızla yükseldiğini gösteriyor. Türkiye'de yeni serilerde çok açık bir biçimde tespit ettiğimiz inşaatla büyümenin ne ölçüde gerçekliği yansıttığı bir yana, nereye kadar sürdürülebileceğini öngörmek çok kolay değil ama kırılmanın giderek arttığı da açıkça ortada.

4. Sonuç ve Değerlendirme

TÜİK'in 2016 yılında gerçekleştirdiği son milli gelir revizyonu ile diğer ülkeler gibi Türkiye de milli gelir serilerinde hem yönetsel değişiklikler, hem de istatistiki iyileştirmeler yaparak SNA-2008'e (ESA-2010) geçiş çalışmasını tamamlamıştır. Revizyon sonucunda milli gelir düzeyi, GSYH büyüme hızı, gayri safi sabit sermaye yatırımları ve ulusal tasarruflarda hem mutlak hem de milli gelire oranında olağanüstü yüksek artışlar kaydedilmiştir. Özellikle büyüme hızı, yatırım oranı ve tüketim oranında ortaya çıkan artışlar OECD ve AB ülkeleri ile karşılaştırıldığında olağanüstü ve kabul edilemez ölçüde yüksektir. Revizyonda asıl farkı yaratan istatistiksel iyileştirmeler 2009 öncesine uzatılmadığından, Türkiye'de revizyon sonrasında milli gelir zaman serilerinde (GSYH, sektörel katma değerler, sabit ser-

maye yatırımları, tüketim harcamaları, faktör gelirleri, vb.) kopukluklar ortaya çıkmıştır. 2009 yılı öncesi ve sonrası milli gelir serileri hiçbir şekilde karşılaştırılabılır değildir. Türkiye ile OECD ve AB ülkeleri arasında revizyonun sonuçları açısından kaydedilen büyük farklılaşmanın kaynağında, 2009 sonrasında TÜİK'in, milli gelir tahminlerinde kısa dönemli iş istatistikleri yerine idari kayıtları kullanmaya başlaması yatmaktadır. Bu uygulamaya sonucunda inşaat sektörün katma değerinde çarpıcı artışlar meydana gelmiştir. Milli gelir artışının yarımından fazlası inşaat sektöründeki artıştan kaynaklanmaktadır. Sonuç olarak, TÜİK'in gerçekleştirdiği revizyon AB ve OECD ülkeleri ile kıyas kabul etmeyecek ölçüde büyük etkiler yaratmıştır. Pek çok gösterge ile uyumsuzluklar ortaya çıkmasına yol açan revizyon sonuçları kuşkulu ve tartışmalıdır.

Kaynakça

- Boratav, K., Bulutay T., Ege A. Y., Türel O., Aşkın Türeli R., Uygur E. (2017). Yeni Ulusal Gelir Serileri Üzerine Gözlem ve Değerlendirmeler. *Cumhuriyet Akademi*, 28 Mart 2017.
- Aydoğuş, O. (2017a). Milli Gelirde Revizyon: İnşaatla Büyüme. *İktisat ve Toplum Dergisi*, 25, 28-33.
- Aydoğuş, O. (2017b). Sorunlu Milli Gelir Revizyonu ve Kuşkulu Büyüme. *İktisat ve Toplum Dergisi*, 28, 4-9.
- EUROSTAT (2014). *Eurostat Review on National Accounts and Macroeconomic Indicators-Special Issue on The Implementation of The European System of Accounts (ESA-2010)* (<http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/6391869/KS-GP-13-002-EN-N.pdf/b311952d-ff3c-497b-a468-036641a5c3e7>; erişim: 15.09.2017).
- OECD (2017). *OECD Input-Output Tables*. 18.09.2017 tarihinde <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=IOTS> adresinden erişildi.